

Hibrizii direct producători – între utilitate și controversă

INTRODUCERE

Hibrizii direct producători (h.d.p.) fac parte din categoria vițelor roditoare și au această denumire **deoarece au rezultat din încrucisarea speciilor de vițe americane** (*Vitis riparia*, *Vitis labrusca*, *Vitis aestivalis*, *Vitis lincecumii* etc.) **cu soiurile de viță europeană** (*Vitis vinifera*) **și pot fi cultivați direct pe rădăcin proprii, fără altoire, deoarece rădăcinile lor sunt rezistente la atacul filoxerei**. Din punct de vedere **tehnologic**, valoarea hibrizilor direct producători este mai scăzută decât a vițelor nobile europene: **producțiile de struguri sunt mai mici, acumulează mai puțin zahăr, au gust neplăcut (foxat), iar vinurile rezultate sunt inferioare calitativ**.

După ce filoxera a pătruns în Europa și a distrus plantațiile de vii roditoare, oamenii de știință și-au îndreptat mai mult atenția asupra vitaceelor, orientând cercetările în direcția însușirilor agrobiologice și tehnologice ale speciilor și soiurilor de viță de vie.

Biologia, ecologia și combaterea filoxerei

Filoxera vitei de vie– Phylloxera Vastatrix Planch., ordinul Homoptera, familia Phylloxeridae - este originară din America de Nord (regiunea Alegani), unde și astăzi trăiește pe numeroase specii de viță sălbatică (*Vitis riparia*, *Vitis rupestris* etc.). În Europa, filoxera a fost semnalată prima dată în anul 1863 în Anglia (în serele din jurul orașului Londra) și în Franța (în împrejurimile localităților Pujoutt și Bordeaux). Treptat, filoxera s-a răspândit și în alte țări. În țara noastră a fost semnalată pentru prima dată în anul 1884 la Pietroasele, în podgoria Dealul Mare, de unde s-a extins în toate regiunile viticole, producând pagube considerabile la vița indigenă.

Filoxera se prezintă sub 4 forme morfologice și anume:

- 1) forma galicolă apteră;
- 2) forma radicolă apteră;
- 3) forma sexupară;
- 4) forma sexuată.

Biologie. Filoxera prezintă două cicluri bine distincte:

- a) un ciclu complet pe vițele americane (*Vitis riparia*, *Vitis rupestris* etc.) sau pe hibrizi, prezentând cele 4 forme morfologice; în acest caz iernează ca ou de rezistență și larve pe părțile subterane ale viței de vie;
- b) un ciclu incomplet pe vițele europene (*Vitis vinifera*), fiind reprezentată în principal prin forma radicolă, care se dezvoltă pe părțile subterane ale viței de vie (rădăcini, radicele) și mai puțin prin forma galicolă, care nu prezintă importanță economică.

Filoxera este un dăunător specific genului *Vitis*, trăind pe diferite specii sălbatice și cultivate: *Vitis riparia*, *Vitis rotundifolia*, *Vitis californica*, *Vitis candicans* etc. Toate aceste specii nu sunt atacate în aceeași măsură. Millardet emite ideea că rezistența la atacul filoxerei este o însușire ereditară a unor specii și soiuri de viță de vie; singura specie imună la filoxeră este *Vitis rotundifolia*.

Formele radiculice înțepă și sug seva din rădăcini. În locurile atacate, țesuturile se deformează și se hipertrofiază apărând umflături denumite “nodozități”. Nodozitățile sunt produse pe rădăcinile subțiri, iar tuberozitățile apar pe rădăcinile mai groase, având 4 – 10 mm lungime și 1 – 3 mm grosime. Rădăcinile cu nodozități se usucă total, iar în cele cu tuberozități, țesuturile se necrozează și se rup, formându-se porți pentru pătrunderea diferitelor microorganisme. Vițele atacate se debilitază, au frunze vestejite, dau producții din ce în ce mai mici și în decurs de câțiva ani se usucă. Atacuri mai puternice se constată la vițele europene, cultivate pe soluri grele, pagubele pot ajunge la 70 – 90%.

Forma galicolă determină apariția pe partea inferioară a unor gale, sub forma unei urne neregulate, de mărimea unui bob de mazărice sau demazăre, la început de culoare galben-verzuie, apoi ruginie.

Pentru combaterea formei radiculice cea mai importantă măsură este altoirea soiurilor de viță europeană pe portaltoi americani sau pe hibrizii lor. Înființarea plantațiilor de viță de vie pe rădăcini proprii este posibilă numai în terenurile nisipoase (cu peste 60% SiO₂), unde filoxera nu se poate dezvolta. În focarele izolate, butucii se scot, iar solul se tratează cu diferite substanțe gazoase: dicloretan, bromură de metil etc.

Considerații generale asupra hibrizilor direct producători

În Europa, primii hibrizi direct producători au fost aduși de pe continentul Americii, la sfârșitul secolului XIX, ca măsură imediată de refacere a viilor europene distruse de filoxeră. În România, hibrizii direct producători au pătruns odată cu importul de vițe portaltoi, din Franța, în perioada anilor 1888-1890. Începând cu anul 1909, odată cu înființarea pepinierelor viticole la noi în țară, hibrizii producători s-au extins foarte mult în cultură, încât suprafața ocupată de ei era egală, sau chiar o depășea pe cea a soiurilor nobile.

Au fost necesare măsuri ferme din partea statului pentru restrângerea suprafeței ocupate cu hibrizi producători. Dintre măsurile legislative aplicate se pot aminti: Legea apărării viticulturii, din anul 1936, prin care se interzicea plantarea hibrizilor producători direcți; Legea pentru defrișarea hibrizilor producători direcți din 1941; lucrările de raionare și microraionare a viticulturii din perioada anilor 1954-1962.

Colectivizarea agriculturii, începând cu anul 1949 și măsurile juridice dezastruoase aplicate în cadrul acestui proces, au făcut ca raportul proprietății asupra terenului agricol să se schimbe în

favoarea statului. De aceea, țăranii, pentru a-și feri mica proprietate agricolă de colectivizare, au preferat să cultive viță de vie și în special hibrizi direct producători, mai ales pe lângă gospodării, deoarece inițial s-a crezut că aceste suprafețe nu vor fi supuse colectivizării. În acest mod se explică creșterea suprafeței ocupate de hibrizii producători direcți de la 48% în anul 1950 la 64% în 1960.

Clasificarea hibrizilor direct producători

Criteriul de clasificare al hibrizilor producători direcți îl constituie originea genetică:

- hibrizii direct producători americani;
- hibrizii direct producători europeni;
- hibrizii direct producători înnobilați (soiuri cu rezistență biologică complexă).

Hibrizii americani. S-au format prin hibridare naturală pe continentul Americii, între speciile de vițe roditoare autohtone (*Vitis labrusca*, *V. aestivalis*, *V. cinereae*), sau din încrucișarea vițelor americane cu cele europene. Au fost aduși în Europa în perioada filoxerică, mulți dintre ei cultivându-se și astăzi în gospodăriile populației: **Isabelle** (Căpșunică), **Noah** (Fragă albă), **Othello** (Fragă neagră), **Delaware** (Delavară) și mai puțin Lydia, Herbmont, Jacquez, Clinton, Concord, Catawba.

Principalele caracteristici ale acestor hibrizi producători direcți sunt: rezistența bună la filoxeră, la boli și la ger, maturarea timpurie a strugurilor, fapt pentru care se cultivă cu preponderență în zona submontană. Producțiile de struguri obținute sunt mici, strugurii având gust foxat, iar vinurile obținute sunt slab calitativ.

Hibrizi europeni. Aceștia s-au obținut ulterior în Europa, în perioada postfiloxerică și au rezultat din încrucișarea soiurilor de viță roditoare europeană cu vițele americane folosite ca portaltoi (*Vitis riparia*, *V. rupestris*, *V. berlandieri*) sau cu hibrizii vechi americani. **Scopul urmărit** prin aceste hibridări a fost acela, de a se obține creații la care calitatea strugurilor și a vinului să fie la nivelul soiurilor de viță de vie europene, dar acest lucru nu s-a realizat. Cele mai valoroase creații sunt cele ale hibridatorilor francezi: COUDERC, SEIBEL, TERRAS, CASTEL, BACO și alții.

În urma numeroaselor hibridări făcute de aceștia s-au obținut reprezentanți cu o serie de însușiri valoroase, ca, absența gustului foxat, fapt ce a determinat ca aceștia să se extindă în toată Europa. În țara noastră cei mai cunoscuți hibrizi din această grupă sunt cei aparținând lui Terras (Poamă tirază), ai lui Seibel (vin de Zaibăr) și cei ai lui Couderc (Poamă cudercă).

Caracteristicile biologice și tehnologice ale acestor hibrizi producători sunt: rezistența mijlocie la filoxeră și la ger, comparativ cu hibrizi direct producători americani; producții mici de struguri și acumulări reduse de zaharuri, încât vinurile obținute sunt de calitate slabă (grad alcoolic

scăzut, slab extractiv, lipsite de aciditate sau excesiv de acide). Zona de cultură a hibrizilor direct producători vechi europeni, la noi în țară este în sud, la câmpie.

Hibrizii înnobilați. Au apărut după anul 1930 (creațiile casei Seyve- Villard), dar mai ales în ultimile decenii în aproape toate țările viticole. Originea genetică a acestora este complexă, fapt pentru care sunt denumiți și polihibrizi. Au rezultat în urma încrucișărilor și reîncrucișărilor dintre hibrizii vechi americani sau europeni cu soiurile de viță roditoare (*Vitis vinifera*). **Scopul urmărit**, a fost acela de a se obține reprezentanți a căror producții să depășească hibrizii vechi, iar calitatea să fie cât mai apropiată de cea a soiurilor de *Vitis vinifera* și să aibă rezistențe biologice ridicate la ger, filoxeră și bolile criptogamice.

Ca urmare a acestor cerințe, realizate în mare parte la noile creații, aceștia au primit și denumirea de soiuri cu rezistențe biologice complexe (multiple). Dintre creațiile care s-au impus, alături de cele din colecția Seyve-Villard, din Franța, sunt cele obținute în România (Brumăriu, Purpuriu, Radames, Andrevit, Valeria, Admira, Argessis), în Ungaria (Perlă de Zala, Muscat de Pölöskey), în Republica Moldova (Moldova, Frumoasa albă, Decabriski, Strașanski, Flacăra, Viorica, Luminița etc.). Această **grupă de hibrizi are cei mai mulți reprezentanți** și ca urmare și destinațiile de producție sunt diverse: pentru struguri de vin, mare parte, pentru struguri de masă, sau cu însușiri mixte. Maturează strugurii într-un interval mare de timp, epocile II-VII, dar, majoritatea sunt tardive. Producțiile de struguri sunt, în general, ridicate 15-20 t/ha, acumulează mai mult zahăr, iar strugurii sunt lipsiți de gustul foxat; încât se pot obține vinuri de consum curent armonioase, sucuri de struguri sau pot fi consumați în stare proaspătă.

Sub aspectul rezistențelor biologice, infuzia însușirilor moștenite de la *Vitis vinifera*, a făcut să scadă rezistența la filoxeră, astfel că, marea majoritate dintre ei sunt toleranți față de acest dăunător și necesită altoirea lor. Din aceeași cauză (aportul genetic al speciei *Vitis vinifera*) și rezistențele biologice față de agenții patogeni s-au diminuat, iar unii reprezentanți din această grupă, în anii cu condiții climatice nefavorabile necesită aplicarea a 2-3 tratamente împotriva bolilor criptogamice (Valerien, Perlă de Zala, Frumoasă albă). Cu toate acestea, cultura lor este economică și avantajoasă: nu necesită protejarea peste iarnă, se pot conduce pe forme înalte și semiînalte, lucrările de protecție fitosanitară sunt reduse, dau producții mari de struguri și relativ de bună calitate, valorifică terenurile improprie vițelor altoite nobile. Aceste considerente au făcut ca suprafețele ocupate cu acești hibrizi să crească an de an, iar unii dintre ei sunt avizați la înmulțire pentru plantații artizanale în gospodăriile populației.

Sub aspectul **însușirilor tehnologice, hibrizii producători direcți sunt inferiori soiurilor de viță europeană**, marea majoritate dintre ei întrunind caracteristici specifice soiurilor pentru vin. Capacitatea de acumulare a zaharurilor mai mică decât la soiurile europene, aciditatea musturilor este excesivă sau deficitară. Soiurile cu boabe negre au mustul intens colorat și acumulează în pielea boabelor cantități mari de substanțe diglucozidice (malvidină), de aceea vinurile nu rezistă la

păstrare și depun ușor culoarea. După numărul glucidelor din molecula lor, antocianii pot fi monoglicozidici (oenina, care este monoglicozidul malvidinei) sau diglicozidici (cianina, poenina, delfinina și malvina). Primii sunt prezenți în strugurii soiurilor europene (*Vitis vinifera*), în timp ce diglicozizii sunt caracteristici speciilor americane și hibrizilor direct producători. Natura monoglicozidică sau diglicozidică poate constitui un criteriu de diferențiere a vinurilor roșii. Prin cromatografie se poate detecta chiar și un adaos de 1% vin hibrid într-un vin nobil.

În cazul hibrizilor direct producători vechi americani și europeni gustul puternic foxat, neplăcut, datorat în mare parte antranilatului de metil, gust care se transmite și la vinuri. Randamentele în prelucrarea strugurilor sunt scăzute, 60-65%, datorate pielețelor groase și a pulpei semicărnoase, uneori cu un conținut bogat în substanțe mucilaginoase, din grupa pectinelor gelatinoase (Noah, Lydia, Isabelle). Vinurile rezultate au tărie alcoolică mică (8-9% vol. alcool) sunt slab extractive și au un conținut ridicat în alcool metilic, dăunător sănătății.

Activitatea de cultivare a viței-de-vie și de obținere a vinului este reglementată prin Legea nr. 164/2015 a viei și vinului, care stabilește condițiile în care pot fi înființate plantațiile viticole, precum și modul în care se pot produce și comercializa produsele obținute din acestea.

Înființarea plantațiilor de viță-de-vie se face în areale viticole delimitate, cu soiuri admise în Catalogul oficial al soiurilor de plante de cultură din România. Pot fi clasificate ca soiuri de struguri pentru vin numai cele care îndeplinesc următoarele condiții:

- a) aparțin speciei *Vitis vinifera*;
- b) provin din încrucișări complexe între soiurile de *Vitis vinifera* și soiuri aparținând altor specii ale genului *Vitis*;
- c) nu este unul dintre soiurile de hibrizi direct producători interziși: Noah, Othello, Isabelle, Jacquez, Clinton și Herbemont.

Pentru soiurile de struguri pentru vin care nu respecta clasificarea mai sus menționată, este permisă plantarea, replantarea sau altoirea pentru cercetare științifică și în scop experimental în suprafață de maximum 5 ha/soi.

Produsele vitivinicole rezultate din plantații viticole înființate cu hibrizi direct producători interziși nu se comercializează pentru consum direct.

Vinul provenit din hibrizii este destinat consumului familial sau obținerii alcoolului de origine vinicolă și a oțetului.

Vinul rezultat în urma unui amestec între vinul provenit din hibrizii și vinul provenit din soiuri nobile este considerat vin provenit din hibrizi direct producători și este destinat consumului familial sau obținerii alcoolului de origine vinicolă și a oțetului.

Legea sancționează următoarele abateri:

- plantarea în arealele viticole sau în extravilanul localităților situate în afara arealelor viticole cu unul dintre soiurile de hibrizi direct producători interziși;
- comercializarea de struguri și produse vitivinicole provenite din aceste plantații;
- punerea în consum a vinurilor obținute din hibrizi direct producători interziși sau a celor provenite din amestecul acestora cu vinuri nobile;

Prin aceste reguli, statul român urmărește:

- menținerea calității vinurilor românești;
- protejarea consumatorilor de produse necorespunzătoare;
- păstrarea tradițiilor viticole și a standardelor impuse de Uniunea Europeană.

Bibliografie

1. Georgescu T., Tălmăciu M., 1994 - Curs de Protecția plantelor viticole și pomicole. Entomologie. Uz intern, Iași.
2. Pomohaci, N., Sirghi, C., Stoian, V., Cotea, V.V., 2000 - *Oenologie, vol. 1 Prelucrarea strugurilor și producerea vinurilor*, Ed. Ceres. București.
3. Rotaru Liliana, 2008 - *Ampelografie*. Ed. „Ion Ionescu de la Brad”, Iași.
4. Țârdea C., Rotaru Liliana, 2003 – *Ampelografie*, Vol. I. Edit. “Ion Ionescu de la Brad”, Iași.
5. Țârdea C., Rotaru Liliana, 2003 – *Ampelografie*, Vol. II. Edit. “Ion Ionescu de la Brad”, Iași.
6. ******Legea viei și vinului în sistemul organizării comune a pieței vitivinicole nr. 164 din 24 iunie 2015*

27.10.2025

Întocmit,
Consilier Maria Codreanu